

Európa jövője az unió és az eurózóna nélkül

BRUNO S FREY: WHAT EUROPE MIGHT LOOK LIKE
WITHOUT THE EUROZONE AND EU
VOXEU 2012. FEBRUÁR 3.

Mi történne, ha megszűnne az euró? Sokan úgy gondolják, hogy az öreg kontinens vezető szerepének megtartása csak egy egységes Európa megteremtésén keresztül lehetséges, de előfordulhat-e, hogy csak az euró megszűnése által juthatunk el a következő lépcsőfokra?

Európa politikusai – köztük Angela Merkel német kancellár – előszeretettel hangoztatják, hogy amennyiben az euró megbukik, vele bukik az Európai Unió és vele együtt Európa. Ragaszkodnak ahhoz az elmélethez, amely szerint az EU felbomlása a második világháború előtti helyzethez vezetne. Az országok elszigetelődésre törekednének, újra felhágnának a régi konfliktusok, például Franciaország és Németország között, ami akár háborúba is torkollhatna.

Ez a nézet azonban figyelmen kívül hagy számos tény, többek között azt, hogy az egyesítési folyamat nem kezdődhetett volna meg anélkül, hogy Németország és Franciaország félretették nézeteltéréseiket. Ezek az országok az egyesítési törekvések motorjaként először a gazdasági, majd politikai együttműködést alapozták meg. Ennek fényében hibás az az elképzelés, amely szerint csupán egy formális egyezmény miatt van jelenleg béke a kontinensen. Az Európa káoszba torkollását prognosztizáló elmélet jelenleg arra szolgál, hogy támogatást szerezzen az eladósodott országok (Görögország, Portugália, Spanyolország, vagy Olaszország) megsegítésére. A stratégia – úgy tűnik – sikeres, ugyanis a különböző európai országok állampolgárai egyöntetűen úgy gondol-

ják, hogy az EU felbomlása Európa széteséséhez, akár háborúhoz is vezethet.

Pedig az EU a jelenlegi formájában távol van attól az egységességtől, amelynek felbomlásától annyian tartanak. Számos ország (Nagy-Britannia, Svédország, Dánia) EU-tagságuk ellenére is megtartották nemzeti valutájukat. Ezzel szemben a nem EU-tag Svájc számos egyezményt aláírt (Schengeni megállapodás, tudományos kutatási egyezmények). Svájcön kívül Norvégia sem tagja a közösségnek, azonban kétség nélkül kijelenthető, hogy rendkívül fontos részét képezik Európának. A fentiekből kiindulva, a politikusok azon állítása alaptalannak tekinthető, hogy euró = Európai Unió = Európa.

Az elképzelés, amely szerint az Európai Unió megszűnése egész Európát mély szakadékba taszítaná, túlzottan is pesszimista. Az unió megszűnését követően azonnal megkezdődne az egyes országok között a bevált együttműködésekhez szükséges egyezmények kialakítása, amelyek akár egy másik eurózóna kialakulásához is vezethetnének. A schengeni egyezményhez hasonló megállapodás is létrejöhet azzal a különbséggel, hogy csak azon országok között valósul meg az egyén szabad mozgása, amelyek előnyt élveznek ebből. Az így létrejövő megállapodások alapját nem egy homályos eszme, az egységes Európa víziója fogja formálni, hanem az államok egyéni érdekei. Ez a jelentős különbség nagyobb mértékű stabilitáshoz és az országok közötti szerződések egymást átfedő hálójához vezethet.

Ezt a koncepciót *Frey és Eichenberger* nyomán FOCJ-nak (Functional Overlapping Competing Jurisdictions, azaz funkcionális átfedő versengő jogrendszernek) nevezik. A funkcionális kifejezést átfogó, nem technokrata módon kell értelmezni. A funkciókat úgy kell

megtervezni, hogy azok erősítsék az egyén részvételét és elkötelezettségét a közfeladatok iránt.

Az európai együttműködés ezen fajtája már részben megvalósult. A jövőben az EU-tagállamok nagy valószínűséggel szabadkereskedelmi övezetekbe fognak tömörülni a nagyobb hatékonyság elérése érdekében. Másrészt a folyamatosan növekvő brüsszeli bürokrácia, a demokratikus deficit kiváltható, illetve meghaladható lesz egy jóval rugalmasabb intézménnyel és egy demokratikusabb döntéshozatali procedúrával.

Az így kialakult rendszer legnagyobb előnyének az tekinthető, hogy az egyes együttműködési megállapodások külön-külön is megköthetők az országok között. Törökország esetében például lehetőség lenne egy gazdasági egyezmény megkötésére annak ellenére, hogy jelenleg számos emberi jogokkal kapcsolatos követelményt nem teljesít.

Az európai államok ezen alapokon nyugvó rugalmas szövetsége, amely a tagállamok közötti különálló szerződések átfedéséből jön létre, egy sokkal kívánatosabb megközelítése lenne a közösségnek, ugyanis a problémák könnyen azonosíthatóak és elkülöníthetőek lennének, mindemellett pedig az európai eszme is erősödne.

LEBÓ ANDRÁS

A feltérképezetlen terület

ROBERT J. SAMUELSON: THE WORLD ECONOMY'S
UNCHARTED TERRITORY
WASHINGTON POST, 2012. FEBRUÁR 12.

Harminc évvel ezelőtt senki sem hitte volna, hogy valaha az Egyesült Államok és Európa lesznek a pénzügyi válságok központjai. A váratlan mostanra rutinná vált. A világgazdaságban bekövetkezett

jelentős változások hozzájárultak a mai válsághoz, és egyben nehezebbé tették annak megoldását. Ennek oka három változásban keresendő.

Először is a *felemelkedő országok*, Kína, India és Brazília, *növekvő világgazdasági szerepe*. Mára a világgazdaság több mint felét ezek az országok adják és háromszor olyan gyorsan nőnek, mint a magas jövedelmű országok. Ők vezetik a világgazdaságot.

Másodszor, az *Egyesült Államok* a legnagyobb hitelezőből a *legnagyobb adóssá vált*. Az 1970-es években az Egyesült Államok általában kereskedelmi többlettel rendelkezett, és az Egyesült Államok multinacionális befektetései külföldön felülmúlták a külföldi befektetéseket Amerikában. De 1980 óta az Egyesült Államokban a folyó fizetési mérleg deficitje meghaladta a 8500 milliárd dollárt. A külföldiek pedig ezer milliárdokat fektettek be amerikai részvényekbe, kötvényekbe, gyárakba és ingatlanokba.

Végül, a *pénzügyi válságok* gombaszzerűen *szaporodnak*. A második világháború után az országok korlátozták a nemzetközi pénzáramlást. Ez megváltozott az 1970-es és 80-as években, mikor ezeket a korlátozásokat fokozatosan feloldották. Váratlanul, a külföldi tőke gyors be- és kiáramlása fellendülést és csődöt hozott: először Latin-Amerikában az 1980-as években, aztán Ázsiában és Oroszországban az 1990-es évek végén. Az amerikai és európai pénzügyi válságnak globális következményei lettek.

A globalizáció, mint kiderült, egy kétélű fegyver. Emeli az életszínvonalat azzal, hogy előmozdítja a kereskedelmet és terjeszti a modern technológiát világszerte. De szétszakadáshoz is vezet és mélyíti a hullámvölgyeket. A világgazdaság jövője nagyban függ attól, hogy ez a változékonyság mennyire lesz mérsékelt

és elviselhető. Vajon olyan úton haladunk, amely nem csupán válságokhoz, hanem azok növekvő gyakoriságához és súlyosságához vezet?

Nem tudjuk. Amit tudunk, az az, hogy a *kölcsönös függőség* nőtt. Éveken keresztül az Egyesült Államok kereskedelmi hiánya előmozdította a globalizációt azzal, hogy fellendítette a többi ország exportját. Ideális esetben, a fellendülő piac országai most viszonzónak a szívességet. A gyors gazdasági növekedés keresletet jelentene az amerikai és európai exportnak, megkönnyítve ezzel az említett országoknak, hogy visszafizessék adósságaikat és csökkentsék a munkanélküliséget. Annak az esélye, hogy ez megtörténik nem több mint 50 százalék.

Amit az országok saját érdekként látnak, felforgathatja a kollektív érdekeket egy stabil világgazdaságban. A politikai erő darabokra hullott a gazdasági erővel együtt. A Kína valutaárfolyamával kapcsolatos vita tipikus példa erre. Éveken át amerikai elnökök képtelenek voltak meggyőzni Kínát, hogy hagyja abba pénzének alulértékelését, és ezáltal támogassa az exportot és büntesse az importot. Néhány közgazdász szerint *Kína kereskedelmi többlete* - dollárra átváltva és amerikai kötvényekbe fektetve - *okozta Amerika pénzügyi válságát* azzal, hogy levitte a kamatlábakat. Ezek az alacsony kamatlábak pedig kockázatosabb jelzáloghitelek felvételére ösztönöztek.

Van azonban ok optimizmusra. Az 1930-as évekkel ellentétben vannak intézményeink (a Nemzetközi Valutaalap, az Európai Unió és mások) amelyek közreműködésével a katasztrófa elkerülhető. Európa át fog evickélni a válságon, mivel vezetői felismerték, hogy az alternatívák rémisztőek. A munkanélküliség hirtelen megnőne. A politikai és gazdasági egység összeomlana. Így az Európai

Központi Bank kölcsönözni, Németország pedig fizetni fog, ha szükséges.

A *következő válság* a dollárválság lehet. A külföldiek durván 23 ezer milliárd dollárt birtokolnak az Egyesült Államokban részvények, kötvények, ingatlanok és gyárak formájában. Ez a valóság amögött, hogy Amerika a világ legnagyobb adósa. A bizalomvesztés az amerikai részvények és kötvények hirtelen eladását válthatja ki, ami - tekintve a dollár, mint globális valuta jelentőségét - visszaütne az egész világon.

A külföldi bizalom az Egyesült Államokban az amerikai politikai stabilitáson és gazdasági vitalitáson nyugszik. Megrendítheti-e ezt a bizalmat a hatalmas hiány az amerikai központi költségvetésben? Az európai válság eddig megvédte Amerikát. Az aggódo befektetők áthelyezték tőkéjüket az európai értékpapírokból amerikai kötvényekbe, csökkentve az amerikai kamatlábakat és ezzel megkönnyítve a hiány fedezését. A jövő azonban bármit hozhat.

HAJDU-PÁSZTOR PETRA

A fehér amerikai társadalom kettészakadása?

ROBERT J. SAMUELSON: MURRAY'S 'COMING APART' MISSES OUR HISTORY
WASHINGTON POST 2012. FEBRUÁR 26.

1924-ben jelent meg *Helen és Robert Lynd* klasszikus műve, az 550 oldalas „Middletown”, amely egy olyan amerikai középnegyvárosról ír le, amely társadalma erősen megoszlik „munkásosztályra” (gyári munkások, akik a társadalom 71 százalékát teszik ki) és felsőbb rétegekre (tulajdonosok, menedzserek, diplomások, akik 29 százalékot tesznek ki). Ez a felosztás volt Middletown „kiemelkedő

szakadéka” ami befolyásolta a munkát, házasságot, vallást, szabadidőt – szinte mindent.

Lyndéknek most van egy provokatív utódjuk. *Charles Murray* új könyvében – *Fehér Amerika kettészakadása, 1960–2010* – amellel érvel, hogy az osztályok közötti kettészakadás veszélyezteti Amerika valódi természetét. Egyrészt van egy növekvő alsóbb osztály, amely bizonytalan munkával, instabil családdal és gyakoribb bűnözéssel jellemezhető. Másrészt van egy magasan képzett elit, amely gazdasági, politikai és nonprofit intézményeinket irányítja, de egyre inkább elszakad Amerika többi részétől, különösen az alsóbb osztálytól.

Murray kutatásában mellőzte a latin-amerikaiakat és az afrikai-amerikaiakat, hogy elfeledtesse azt az eszmét, miszerint az ország komoly szociális problémái csak a bevándorlásnak, vagy a rab-szolgásgból és a rasszizmusból eredő makacs örökségnek köszönhetőek. Murray két szempontból is fenyegetőnek találja a kialakuló osztályokat. Egyrészt, rossz az érintetteknek. Az alsóbb osztály kevésbé képes ellátni magát. Az erőteljes elit elválik. Másrészt, az új osztályok felforgatják a társadalmi egységet azzal, hogy gyengítik a közös érdekeket, amit Murray Amerika „alapító erényeként” említ – szorgalom, elkötelezettség a házasság iránt, őszinteség és vallás.

A Lynd házaspárral ellentétben Murray nem ágyazza be magát egy ilyen tipikus városba. Ehelyett mesterséges közösségeket teremt – egy felső-középosztályt és egy munkásosztályt – létező társadalmi és gazdasági kutatásokra alapozva. Leírja, hogy az egyes osztályok viselkedése hogyan változott 1960 óta. A felső-középosztálybeli közösség tagjainak főiskolát végzeteknek kellett lenniük és menedzseri vagy diplomás pozícióban dolgozniuk. A munkásosztálybeli közös-

ség tagjai maximum középiskolát végeztek és fizikai munkásként dolgoztak, illetve gyakran alulfizetettek.

Sok változás történt 1960 óta, főként a szakmunkások körében. „A házasság törésvonallá vált az amerikai osztályok között” – állítja Murray. A 30 és 49 év közötti szakmunkások között 84 százalék volt házas 1960-ban és csupán 48 százalék 2010-ben. 1962-ben a gyerekek 96 százaléka élt mindkét biológiai szülőjével, míg 2004-ben ez az arány 37 százalék volt. Eközben az egyes háztartásokban a heti több mint negyven órát dolgozók aránya az 1960-as évi 81 százalékról 60 százalékra csökkent 2008-ra.

Mind a munka mind pedig a házasságok stabilabbnak bizonyulnak az iskolázottabbak körében. De ők egy „felső-középosztályi buborékban” élnek, állítja Murray. A veszély abban rejlik, hogy „az emberek, akik magas befolyással rendelkeznek a nemzet irányításában, saját, a tipikustól nagyban eltérő életük alapján ítélik meg, hogy mi jó másoknak.

Bizonyos fokig Murray elemzése helyesnek bizonyul. „Az egyedülálló anyák többsége harminc alatti”, hangzott a *New York Times* vezető cikkének címe, megerősítve hogy a házasságon kívüli gyermekvállalások koncentráltan jelennek meg a felsőfokú végzettséggel nem rendelkező nők körében. Nem lehet jó dolog, hogy az apák opcionálissá válnak. A férfiak munkaetikája és önbecsülése fokozatosan csökken. Persze néhány házasság viharos és ártalmas; de általánosan stabilizálják a társadalmat és a gyerekek javát szolgálják.

Hasonlóan, a rétegződés politikai és társadalmi következményei kétségtelesen megjelennek. A Tea Party és az Occupy Wall Street mozgalmak nem csupán a nagy válságra való reakciók. Haragot is kifejeznek az „elittel” szemben, akik túlzottan védettnek tűnnek.

Ami Murray beszámolójából hiányzik, az a történelem. Elismeri, hogy az osztályok közötti különbségek nem újak, de azt állítja, hogy az „elkülönülés mai foka” még inkább felnagyított, mint „bármilyen, amit a nemzet valaha is látott”. Az eltérés az „üzleti osztály” és a „munkásosztály” között ugyanolyan jelentős, mint korábban, ha nem jelentősebb. A múltunkban nemcsak osztályok közötti különbség, hanem társadalmi gyűlölet is előfordult: fehérek a feketék ellen; etnikai csoportok egymás ellen; szakszervezetek a cégtulajdonosok ellen. Ezzel összehasonlítva, a mai feszültség enyhe.

Amerika megkülönböztető eszméi és értékei fakulnak, állítja Murray. Talán.

De a történelmünk szerint az alapértékek – a szabadság eszméje, az egyénben való hit, az önbizalom, a vallásból eredő erkölcsösség – kitartanak az összes furcsasággal szemben. Már túléltek válságokat, bevándorlási hullámokat, háborúkat és politikai botrányokat.

Valóban létezik egy amerikai karakter és bár nem állandó, tartós. 2011-ben az amerikaiak csupán 36 százaléka gondolta, hogy „a sikeres életet külső erők határozzák meg”. Franciaországban és Németországban ez az arány 57 százalékos és 72 százalékos volt. Amerika más, még ha kivételes is, és valószínűleg ezen az úton is marad.

HAJDU-PÁSZTOR PETRA

POLITIKATUDOMÁNYI FOLYÓIRATSZEMLE

Európa válsága

TIMOTHY GARTON ASH: THE CRISIS OF EUROPE.
FOREIGN AFFAIRS 2012, 91(5): 2-15

Timothy Garton Ash munkája az európai válságot elemzi. E cikk a válság okait, egyes problémáit, a fontosabb országok szerepét és az unió jövőbeli kilátásait ismerteti.

A berlini fal leomlása után az európai államok vezetői egy *szervezetileg hibás* monetáris unió barkácsolásába kezdtek. A keleti országok gazdaságait nem zárkóztatták fel és amikor kitört a 2008-as válság, nagy különbségek jöttek létre az országok között. Az eredeti unióhoz hasonló együttműködést Ash szerint csak egy közös emlék képes újjáéleszteni – a háború emléke.

A második világháború, valamint a hidegháború megpróbáltatásai könnyen eredményezték a Közös Piac létrejöttét. Az integrációt nagyhatalmak és azok

vezetői propagálták elsősorban. A hidegháború végével Németország újraegyesítése is meghatározó szerepet játszott az Európai Unió kibővítésében. A szerző azonban úgy gondolja, mára Európa hiányolja a régi motiváló erőket, amelyek egykor a kontinens egyesítését szolgálták.

A monetáris unió mai problémái eredetileg *Németország újraegyesítéséből* fakadnak. *Francois Mitterrand*, aggódva a német egyesülés miatt, Németországot egy egységesebb Európához szándékozta kötni, hogy biztosítsa a frank (és egy kicsit a német márka) feletti ellenőrzést. A történelem megismétlődését próbálta elkerülni, így célja mindenáron a németek sakkbantartása volt. Németországnak ugyanakkor szüksége volt partnerre, különösen az egyesülés idején. Mindemellett *Helmut Kohl* gyakran hangoztatta, hogy nem Európa-ellenes, hiszen mind a német, mind az európai egyesülés kéz a kézben járt.

Következésképpen a monetáris unió sem lett más mint egy újabb francia-német kompromisszum.

A két ország közti ellentétek a monetáris unió kapcsán éleződtek ki. Németország fiskális és politikai uniót akart, hogy ellenőrzése alá tudja vonni az állami kiadásokat, közvetlen gazdaságpolitikai koordinációt hozzon létre a tagállamok között, valamint, hogy politikai legitimitációt biztosítson az újonnan létrehozott Európai Központi Banknak. Ezzel szemben Franciaország célja az volt, hogy felügyelhesse a német valutát, nem pedig az, hogy biztosítsa Németországnak a francia költségvetés szabad ellenőrzését. Alkalmatlan kompromisszumként létrejöttek a konvergenciakritériumok, az államadósság a GDP 60 százaléka alatt maradhat, a deficitnek pedig a GDP 3 százaléka alatt kell maradnia.

Az egységes valuta bevezetése előtt a kritikusok, a szerzőt is beleértve, megjósolták a mára bekövetkezett jelentősebb problémákat: a közös fiskális politika hiányát, az egységes kamatláb használatát különböző gazdaságoknál, valamint azt is megkérdőjelezték, hogy a monetáris unió meg tud-e birkózni a régiók közti különböző gazdasági (aszimmetrikus) sokkokkal. E problémák ellenére nem sokan gondolták, hogy az euró egy évtizedig életben marad. Amikor kitört a krízis, az összeomlás rosszabb volt mint amire sokan számítottak. Elsősorban azért, mert az unió megteremtette saját aszimmetrikus sokkjait – az északi és a déli régiók kettészakadtak. Északon az államok betartották a költségvetési fegyelmet és leszorították az eladósodottságot. Ugyanakkor a déli vidékek kölcsönt vehettek fel példátlanul alacsony kamattal, ami azt eredményezte, hogy a magán- és közkiadások az egekbe szöktek. Ezért amikor a német adófizetők pénzéből kellett kiegészíteni a déli

államokat, a németek érthetően felháborodtak.

Németország a globális pénzügyi piacokkal együtt büntethető az unió polarizációjáért. A német export nagymértékben közrejátszott az euróövezet kettészakadásában: az erős euró megnövelte az ország kereskedelmi többletét és Németország a déli, főként fogyasztó országok exportőre lett. Másodsorban a globális pénzügyi piacok a szuverén kockázatokat gyors és ostoba nyilatkozatok alapján határozták meg. Így adódott, hogy Portugália államkölcsonének kockázata csak marginálisan volt nagyobb Hollandiáénál.

A mai válságot Ash szerint nem lehetséges a mostani EU politikai döntéshozatalán belül helyrehozni, hiszen a közös európai stratégiát három – egymásnak ellentmondó – elv határozza meg: a *nemzeti politikák*, az *európai politika* és a *globális piacok*. Bár vannak európai pártok, az Európai Parlamentben mégis sincs európai politika. Úgy is fogalmazhatunk, hogy az európai döntéshozatal zárt ajtók mögött, államok vezetői között dől el. A lehetséges EU-ellenesség történelmi alapokon nyugszik, hiszen a 1990-es évekig a lakosságnak semmilyen beleszólása nem volt az európai integrációba. Az uniós parlamenti választások részvételi aránya is folyamatosan csökken, ami szintén alá támasztja azt a feltevést, hogy a lakosság nem akarja a kontinens integrációját. Ez abban is megnyilvánul, hogy a nemzeti pártok kampányaik során fokozatosan más európai országokat vagy magát az Európai Uniót hibáztatják jelenlegi gondjaikért.

Egyelőre nem tudni, hogy az euróváltás hogyan fog befejeződni, lehetséges, hogy az euróövezet teljesen összeomlik, vagy folytatódik a csúcstalálkozó és megoldási javaslatok közötti evickelés,

esetleg az államok szisztematikusan konszolidálódnak egy valódi fiskális és politikai unióban.

Az európai vezetők körében egyre népszerűbb rémkép a kínai gazdaság nyugati fenyegetése, amivel szemben csak egy egységes Európai Unió lenne képes helyállni. Ehhez viszont szükség lenne a teljes integrációra, hiszen ez az egyetlen hatékony módja a szabadság és a közös érdekek megvédésének.

Németországnak is kiemelt fontossága van Európa jövőjében, hiszen az unió politikájára Berlinnek jelentős befolyása van. Ash fontosnak látja kiemelni, hogy ezt a vezető szerepet nem Németország választotta. Az elmúlt húsz év visszavetette az ország idealista vágyait az unióban betöltött szerepével kapcsolatban, így egyre inkább vonakodik a nagyobb szerepvállalástól.

Európa megmentéséhez több kell, mint régi háborús emlékek, vagy egyes országok jóindulata. A szerző azt gondolja, hogy az uniónak a polgárok aktív támogatására, a politikai elit pozitív mozgósítására és új hajtóerőre lenne szüksége. Ellenkező esetben az Európai Unió jelentősége fokozatosan csökkenni fog.

SZEIDOVITZ ANNA LISA

Kibertámadások elhárítása

MICHAEL J. GLENNON: STATE-LEVEL CYBERSECURITY.
POLICY REVIEW 171, 2012 FEBRUÁR-MÁRCIUS

Michael J. Glennon, a nemzetközi jog professzora a Tufts Universityn, azt a kérdést járja körbe, hogy kinek a feladata a kibertámadásokra való hatékony válaszadás és milyen eszközökkel vihető ez végbe. Egy kibercsapás a modern, elektronikára utalt életünk megbénulá-

sával járna. Sokan *a szövetségi kormányzat* feladatának tartják az ilyesféle fenyegetésekre való válaszadást, a veszély ugyanis szükségessé teszi az államok által hagyományosan gyakorolt rendfenntartó erők használatát.

Eddig csak két esetben volt példa a kritikus jelentőségű infrastruktúra komoly károsodásával járó *kibertámadásra* – egyikük sem az Egyesült Államokban történt. Ezeket jogosan nevezhetjük kibertámadásnak, hiszen egy háborúhoz hasonlatos rombolással és zavarkeltéssel járnak, tehát egy bizonyos fokig a nemzetközi jog hatálya alá esnek. A *kiberkémkedés* már egy másik kategóriát jelent, amelynek célja az adatszerzés. Megkülönböztetjük továbbá a *kiberbűnözés* fogalmát, amelyet a virtuális bűntettek széles körére használnak. Ezek a fogalmak azonban nehezen illeszthetők bele a meglévő jogi kategóriákba, hiszen csak jóval a támadás megkezdése után derül fény a behatolás igazi mibenlétére, és szinte lehetetlen a tettes azonosítása. Ezen okok miatt indokolt egy átfogó fogalom, a *kiberbehatolás* bevezetése.

A kiberbehatolások gyakoriságának és károkozásuk mértékének növekedése aggodalomra ad okot. A világ már több, bankok ellen indított támadást és adatlopást élt át, továbbá egyes országokat olyan súlyos támadások érték, hogy az már egyenesen a nemzetbiztonságukat veszélyeztette. Csak azok a szervezetek mentesülnek a kibertámadásoktól, amelyek nem rendelkeznek eltulajdonítható értékekkel. A behatolások forrásának meghatározása rendkívül bonyolult, és ez halmozottan igaz az egyes országok által végrehajtottakra. Sok kibertámadás érkezik Amerikán kívülről, főként Kínából, ami felveti a nemzetközi jog érvényesítésének kérdését.

Ennek azonban több akadálya is van. Először is nem tisztázott, hogy az erőszakot korlátozó hagyományos szabályok érvényesek-e a kiberbehatolásokra. Az USA és szövetségesei régóta azt állítják, hogy az aktuális szabályok csak a fegyveres támadásokra vonatkoznak, így például a kereskedelmi bojkottra, az utazási tilalmakra, vagy a külföldi segély elvágására, amelyek egy fegyveres konfliktushoz mérhető csapást jelenthetnek, nem. Másodsor, kétséges, hogy a nemzetközi jogi szabályozás alkalmazása egyáltalán lehetséges-e a kibertámadások esetében, hiszen ahhoz képesnek kellene lenni a vétkesek azonosítására. Harmadszor, a nemzetközi szabályok hatékonysága is kérdéses, tekintve, hogy az ügy útjába áll az államok képtelensége a megegyezésre. Negyedszer, vitatott, hogy a hatékony nemzetközi jogi korlátok egyáltalán kívánatosak-e. Egy kibertámadás nem jár áldozatokkal, hatékonyabb és olcsóbb lehet, mint egy fegyveres támadás, és a megtorlásnak is kisebb a valószínűsége a támadó azonosításának nehézségei miatt, így elkerülhető egy totális háború. A nemzetközi szabályozás valószínűleg nem fog kiterjedtebbé válni, hiszen az internet nem transzparens.

Az állami rendfenntartó erők feladata a bűnmegelőzés, mégis közkeletű az a felfogás, hogy a kiberbiztonság egy szövetségi szintű felelősség. Az okok érthetőek: az internet nem ismer államhatárokat, a változatos állami törvényekhez való alkalmazkodás nehéz és költséges, az országon kívülről érkező fenyegetés leküzdését pedig régóta a szövetségi kormányzat feladatának tekintik, és a szövetségi hatalom mélyen behatol az amerikaiak mindennapi életébe. A szövetségi szintű jog azonban nem foglalkozik eleget a kiberbehatolások megelőzésével, hiszen a rendészeti szerveknek

sokkal könnyebb út a reakció, mint a prevenció. Igaz, hogy létezik technológia a megelőzésre, de az *Einstein 2* elnevezésű program csak a szövetségi hálózatokra koncentrál, hiszen sokakban aggodalmat keltett, hogy egy ilyen technológia kiterjedt alkalmazása veszélyeztetné a magánélethez való jogot. A szövetségi kormány nemcsak a megelőzésben, hanem egy támadás hatásainak enyhítésében is magára hagyta a privátszektorra. Egyelőre semmilyen szövetségi intézkedés nem lép életbe, ha egy pénzügyi intézményt kiberbehatolás ér, az erre a célra felállított intézmények túl nehézkesen működnek ahhoz, hogy hatékonyan tudjanak reagálni.

Az űr kitöltése érdekében az országok egyre aktívabbak a kiberfenyegetéssel szembeni fellépésben. A közelmúltban sok, részletes törvény megalkotására került sor. Kalifornia úttörővé vált több területen is: állami ügynökségek és cégek (külföldiek is) kötelesek tájékoztatni a kaliforniai lakosokat, ha illetéktelen személy fért hozzá az adataihoz, illetve a vállalatok kötelesek ésszerű biztonsági eljárásmodot és gyakorlatot kivitelezni és fenntartani. Kiemelendő továbbá a *massachusettsi adatbiztonsági törvény*, amely kiterjed mindenkire, aki az állam lakójáról személyes adatokkal rendelkezik. Ez a törvény irányelveket határoz meg a védelmi rendszer működésével kapcsolatban és védelmet biztosít az állam minden bejelentett lakójának attól függetlenül, hogy az adott személy éppen hol tartózkodik, lehetővé téve a törvény Massachusettsen kívüli alkalmazását. Az utóbbi esettel kapcsolatban felmerül a kérdés, hogy jogszerűen megtehető-e egy állam ilyesmit? A nemzetközi és amerikai jog igazi labirintusán átkelve arra a következtetésre juthatunk, hogy semmi sem akadályozza a többi tagállamot abban, hogy a massachusettsihez

hasonló kibervédelmi törvényeket alkossanak.

Az enyhítő intézkedések elrettentő hatással bírnak, hiszen a kisebb mennyiségű zsákmány értelmetlenné teszi a támadást, viszont más területen is szükséges lehet az állami beavatkozás. A gyakori, ún. „botnet” támadások során megfertőzött számítógépek tömege irányított támadást hajt végre, hogy megbénítsa a célpont internetforgalmát, információt szerezzen, vagy vírust terjesszen. Az ilyesféle támadás meggátolása és elemzése bonyolult feladat a kisebb célpontok, mint például cégek számára. Indokolt lenne tehát egy állami szintű rendszer bevezetése, amely komoly előnyökkel járna az önkéntes előfizetők számára. Lehetővé válna a támadás előtti figyelmeztetés, a „zombi” számítógépek megjavítása, a fertőzött gépek gyanútlan tulajdonosainak értesítése, és az állami törvényszéki szakemberek privát biztonsági cégekkel együttműködve képesek lennének meghatározni a behatolás célját és azonosítani az elkövetőt. A szövetségi kormányzat által újonnan létrehozott *Einstein 3* programot ki lehetne terjeszteni a kormányzati gépeken kívülre is. A támadások indítói azonosíthatóak és felelősségre vonhatóak lennének.

A kiberbehatolások komoly károkat okoztak és fognak még okozni. Nem szabad alábecsülni ezt a veszélyt. Az állami döntéshozók innovatív gondolkodásával mérsékelni lehet a támadások hatását. Több állam már úttörő adatvédelmi törvényeket alkotott, hiszen az előrelátó intézkedések és technológiai bátorság kombinációjával a tagállamok bizonyíthatják, hogy még a globalizált XXI. században is képesek a lakosság védelmét és jólétét megőrizni és kiterjeszteni.

KUBIK BÁLINT

A politikai szélsőségek és a demokrácia

ECKHARD JESSE: POLITISCHER EXTREMISMUS UND DEMOKRATIESCHUTZ.

ZEITSCHRIFT FÜR STAATS- UND

EUROPAWISSENSCHAFTEN 2012, 10 (1): 78-98.

Az írás apropója a 2011 novemberében napvilágra került, szélsőjobbhoz köthető gyilkosságsorozat, amely a Német Nemzeti Demokrata Párt (NPD) betiltásának kezdeményezéséhez vezetett. A XX. század során a szélsőjobb és a szélsőbal diktatúrát is elszenvedő Németországban különös jelentőségű a téma.

Jesse a szélsőségességet és a demokráciavédelmet egy érem két oldalaként mutatja be. A politikai szélsőségesség elutasítja a demokratikus, alkotmányos államot, annak korlátozására, illetve felszámolására törekszik. Stratégiai, ideológiai szempontból léteznek tehát „puhább” és „keményebb” változatok. Közös jellemző a többpártrendszer és az ellenzékiességhez való jog tagadása. A szerző felhívja a figyelmet arra is, hogy a szélsőségesség nem azonos a radikalizmussal, illetve a populizmussal. A szélsőségesség a bevetett eszközöket szemlélve széles skálán mozog: az erőszak alkalmazásának elutasítása, igenlése és tényleges megvalósítása közt több különböző variáció is létrejöhet. A politikai célkitűzések alapján szélsőbaloldaliságot és szélsőjobbboldaliságot különböztethetünk meg. Előbbi esetében az erőszak egy cél érdekében felhasznált eszköz, utóbbinál gyakran maga a cél. A szélsőbal fajtái a rendszer minden hibáját a kapitalizmusban kereső kommunizmus és az államot elutasító anarchizmus. A szélsőjobb alatt gyakran rasszizmussal egybekötött nacionalizmust értünk. A két irányzat egymással heves harcban áll, bár az antifaszizmus sokkalta heve-

sebb az antikommunizmusnál. A szélsőségesesség egy további formája a vallási töltetű fundamentalizmus, az iszlamizmus. Más csoportosítás szerint létezik szervezett, pártokba rendeződött, valamint szubkulturális szélsőség. Jesse bemutatja a szélsőségesesség fogalmának kialakulását is, amelyet egészen Platónig és Arisztotelészig vezet vissza.

A szélsőségesesség kutatásának és fogalmának egyik éles kritikáját a kölni politikatudós, *Christoph Butterwegge* fogalmazta meg. Nehezményezi például, hogy a kutatók a szélsőjobbot és a szélsőbalt ahol lehet, még össze is mossák. Jesse szerint ez nem így van, hiszen az összehasonlítás a közös és a különböző tényezőkön alapul. A szerző hangsúlyozza, hogy Európában a szélsőbaloldaliság kevésbé kutatott téma, mint a szélsőjobbaldaliság. Sokkal több tanulmány olvasható skinheadekről, nácibarát csoportokról, jobboldali erőszakról, mint baloldalaról. A szélsőséges beállítódás kutatása esetén is a jobboldaliság kifejezése az eredményesebb, bár történt kísérlet mindkét dimenziót vizsgáló skála kidolgozására is.

A megerősített, harcias demokrácia koncepciója *Karl Loewenstein* és *Karl Mannheim* nevéhez fűződik, és a német alaptörvény alapjául szolgál. A Weimari Köztársaság sorsa is bebizonyította, hogy a demokrácia törvényben is megfogalmazott védelemre szorul. Ennek három szorosan összefüggő jellemzőjét nevezi meg Jesse. Az *első* az értékekhez való kötöttség, a vitathatatlan, támadhatatlan értékek alapján álló állam. A *második* az elhárításra való képesség, amely a demokratikus jogállam védelmét jelenti a szélsőségektől, ehhez az alaptörvény biztosítja a megfelelő eszközöket (pl. párt betiltásának lehetősége). A *harmadik* pedig a demokráciavédelem előremozdítása, bár ez utóbbi számos kérdést vet fel. Mint a szélsőségeknél, itt is léte-

zik egy enyhébb, az ellenzéki elvre alapozó, és egy keményebb, törvényelvű demokráciavédelem. Jesse több példán keresztül mutatja be a különböző, demokráciát veszélyeztető pártok betiltását. Az 1950-es években betiltották a Szocialista Birodalmi Pártot és a Németországi Kommunista Pártot. A szerző szerint az azóta összesen 64 szélsőbal illetve szélsőjobb szerveződés kizárása a politikai életből ártott a liberalizmusnak, viszont alig erősítette a belső biztonságot. A szélsőségesek ilyen módon történő kezelése heves vitákat eredményez. Sokan hibának tartják az 1972-ben meghozott, a szélsőségeket a közszolgálati pozíciókból kizáró döntést, és megkérdőjelezik a demokráciavédelem értelmét.

Az 1964-ben alakult NPD az 1960-as években többször is bejutott a tartományi parlamentekbe, majd hosszú évtizedekig nem tudta elérni az 5 százalékos küszöböt. Ez 2004-ben változott meg, amikor a kisembereket megcélzó kampányuk sikerrel zárult. A szélsőséges, agresszív párt betiltásának követelése a thüringiai gyilkosságok után szinte reflexszerű reakciónak bizonyult. A két fő érv szerint egykori NPD-tagok is belekeveredtek az ügybe, másrészt a párt készítette elő az ideológiai alapot a gyilkosságokhoz. A szerző szerint a szélsőséges párt betiltása lehetséges, viszont szükségtelen. Egyrészt, mert nem fog ezáltal eltűnni az idegenekkel szembeni ellenségeskedés, másrészt a liberalizmust csorbítaná, ha a szervezkedés szabadságába ilyen módon avatkoznának be. Éppen ezért Jesse úgy véli, *nem kell* betiltási eljárást folytatni az NPD ellen.

A XX. század traumáinak nyomait magán viselő Németországban a szélsőségesesség kutatása még gyakran tabunak számít, bár az egyre több ilyen témájú periodika némi optimizmusra ad okot.

HEGYI SZILVIA

MOLDOVA GYÖRGY: A BALATON ELRABLÁSA (részlet)

...Varga György 1976-ban szerzett diplomát, ezt követően egészen 1990-ig egyetlen munkahelyen dolgozott, a Badacsonyi Állami Gazdaságban. A fiatal mezőgazdasági mérnök előbb szőlőt telepített Akaliban, majd főkertésszé nevezték ki. Néhány vezetőtársával együtt a termelést a magángazdálkodási formák irányába igyekezett fordítani. Huszonöt éves bérletre adták ki a földeket, a rajta növekvő szőlő a bérlő tulajdonába ment át, megoldották az állami támogatást és a termés felvásárlását – távlatilag a föld is a vállalkozók kezébe került volna.

- Bár továbbra is tudtuk, hogy jó irányba haladunk az átalakítással, rá kellett jönnünk, hogy lassan kiszervezzük magunk alól az Állami Gazdaságot. Akkor úgy döntöttem, hogy én is magángazdálkodó leszek lakhelyemen, Révfülöpon. Megalakítottuk a KÁL-VIN BT-t, a nevünket nem a nagy vallásreformátorról vettük, hanem a Káli-medencéről és a latin „vinum”, bor szóból. Először egy áruházi vezetővel társultam, bíztam az ő kereskedői rutinjában, de nem találtuk meg a közös hangot, kivásároltam az ő részét és most a feleségemmel kettesben alkotjuk a Bt-t.

- Ő ért hozzá?

- Annak idején együtt végeztünk az egyetemen, most is részt vesz a művelésben, amellel üzletkötő a holland Nationale Nederlanden biztosítónál. Mivel minden borból származó jövedelmünket visszaforgatjuk a termelésbe, az ő biztosítási jutaléka tartja el a családot. De ne rohanjunk ennyire előre, nézze meg a szőlőinket.

Kocsiba ülünk, Szentbék-kála határában állunk meg, szemben velünk a Feketehegy emelkedik, északról zárja le a medencét, valóságos mediterrán éghajlatot teremtve. Vargáék itt egyhektáros területet birtokolnak.

- Egyetemista koromban erre jártam kirándulni. Az egész környéket felverte a bozót, de nekem tetszett a fekvése, éreztem benne a lehetőséget, 1977-ben megvettem nyolcszáz négyszöglet 8 ezer forintért. Nekiálltam kitakarítani. [...] Be is telepítettük a földet. A szomszédomban álló pincében egy öreg kulák lakott, akkor költözött fel, mikor kirakták a házából. Adventista hiten állt, el akart menni a dunajvárosi szeretetotthonukba, felkínálta nekem a birtokát, előbb 50 ezret kért, aztán felemelte az árat 60 ezerre. A családnak összeszedte a pénzt és kifizettük, ő meg továbbadta a papjainak a befogadásért. A pincét egy ideig tárolásra használtuk, de már elvittük a bort innen. Néha munka után leülünk a ház mellett és szalonnát sütünk, nagyon szép a kilátás a kertből.

Amennyire meg tudom ítélni, az egyhektáros tábla jól gondozott, a levelek közül sűrű fűrtkezdemények ütköznek ki, a tőkék alatt egy szál gaz sem mutatkozik.

- Milyen rendszert alakított ki itt? - kérdezem Vargát.

- Ez az úgynevezett ernyős művelés. Az az alapelgondolása, hogy egy hektáron sok tőke legyen, ne háruljon rájuk túl nagy terhelés, de összességükben hozzák meg a kívánt mennyiséget. Egy kétszer egyméteres darabon egy-egy tőke áll, összesen 5 ezer darab, kettő-négy kilót adnak le egyenként.

A nagyüzemben ugyanekkora területen 2400 tőke áll, tehát az elvárható tíztonnás limithez öt kilót kellett levenni mindegyikről - ez pedig kiszipolyozta a növényeket és a talajt. Arról már nem is beszélek, hogy a termőre fordulásig a tőkék tíz százaléka kipusztult és nem jutott időnk pótolgatni.

Megnézünk néhány szomszédos táblát is, a hegy irányába haladva fokozatosan romlik az állapotuk. Előbb csak félig művelt szőlőket találunk, ahol a sorok között meghagyott magas

fű elveszi a vizet a tőkék alól. Itt egy hektárról legföljebb másfél tonna szőlő jön le, a kívánatos hozam alig 15 százaléka. Feljebb már elvadultak az ültetvények, a tőkék kipusztulnak, épp hogy a továbbéléshez elegendő termést hoznak, csak a vad alanyok hajtanak, itt a traktor már a semmit permetezheti. Még feljebb a hegy lábánál már a bokrok vették át az uralmat, a zöld tömegből fehéren ütköznek ki a bodzavirág tányérjai.

- Kinek a tulajdonába tartoznak ezek a szőlők?

- Tanároké, hivatalnokoké, a szüleik után kaptak kárpótlási jegyeket, mire fordítsák? Azt gondolták, hogy mégiscsak a föld a legbiztosabb befektetés. Egyikük megkért, hogy hozzam rendbe, de nem vállaltam el, nem éri meg. Ki kellene takarítani, pihentetni néhány évig, aztán újraterelíteni, ha ma kezdenék hozzá, akkor is beletelne tíz évbe, amíg termőre fordul.

Egyes helyeken, főleg az üdülőnek használt présházak körül maga a tulajdonos irtotta ki a szőlőt, egy éles csákánnyal alávágott a tőkéknek.

Vargáék nagyobbik táblája Balatonrendes határában fekszik; olaszrizlinget természetnek rajta.

- Az olaszrizling olyan, mint a jó feleség: nincsenek kiugró tulajdonságai, de megbízható és hűséges, jó vele élni.

- Hány órát kell dolgozni ahhoz, hogy ilyen rendben legyen a szőlő?

Varga számolgatni kezd:

- Egy hektárra számítva évente 4-500 óra kézimunkát kell ráfordítani, ehhez jön még 40-50 gépi munkaóra. Segítséget csak ritkán hívunk, leginkább a szürethez, mindent magunknak kell elvégeznünk. Meg is látszik az emberen; télen 70-72 kiló a súlyom, nyáron lemegyek 65-re.

- És ha valami baja történne és hónapokra munkaképtelenné válna?

- Ezt nem engedhetem meg magamnak, egy komolyabb betegség tönkretethetné az egész vállalkozásunkat.

- A régi nagyüzemben is ekkora volt a hajtás?

- Semmiképp sem. A kezdet kezdetén úgy történt, hogy összejött a brigád, lement metszeni, aztán a teljesítményt visszaosztották személyekre és órákra, minden tag azonos pénzt kapott. Persze senki sem hajtotta magát, aki hamarabb végzett, az tüzet rakott és bevárta a többieket. Aztán bevezettem, hogy megszámoztuk a sorokat és így adtuk ki személyre szólóan, a megmetszett tőkék szerint fizettünk, azonnal két és félszeres jövedelmi különbségek alakultak ki. Később magánosok, például gyerekgondozási segélyen lévő asszonyok kaptak egy-egy táblát önálló gondozásra és elszámolásra, innen már egyenes út vezetett a teljes mérvű privatizációig.

A KÁL-VIN Bt. pincéjénél állunk meg, lejárataánál tábla hirdeti, hogy 1903-ban épült Gaál Lőrinc rendelkezésére Stendli István keze nyomán. Varga 1100 hektónyi fahordót megvett a termelőszövetkezettől, ebben tartja a borát - ma már 30 forintba kerül az edényzet literje. Magát a pincét béreli a révfülöpi önkormányzattól, évi 200 ezer forintot fizet érte, szeretné végleg megvásárolni, de az ingatlanhoz két lakás is tartozik és a bennélőkkel nem tud egyezségre jutni.

- Itt kialakíthatnánk egy kis üzemközpontot pincével, feldolgozóval, palackozóval. A nagylányom vendéglátóipari szakiskolát végzett, most tovább tanul menedzsernek, ő nyithatna mellettünk egy kis borozót, bemutatóteremmel, irodával, néhány szálláshellyel. [...] Egyelőre ötmillió forint forgótőke és húszmillió beruházás hiányzik. Csak lépésről lépésre haladhatunk; mikor a feleségemnek megszűnt a munkahelye, kapott 400 ezer forint újrakezdési támogatást, abból alakítottunk ki egy kis palackozót.

Varga meghív magukhoz ebédre, feltűnik, hogy a házuk kapuján egy tábla hirdeti: fizetővendégeket is fogadnak. Az asszony mosolyogva fogad minket, de a vonásaira állandó feszültség ül ki, ismerem ezt a kifejezést, a túlhajtott emberek arcát jellemzi. Fiatal kora ellenére a füle mellett egy ősz tincs fehérlik. Vargáné a szőlő és a vendégfogadás mellett, mint már említve volt, egy biztosítónak is dolgozik.

- Ha sok szerződést hozok, jól keresek, de ha nem, oda kell állnom a szőnyeg szélére és bizony keményen kérdőre vonnak.

Néhány éve még uborkát is savanyítottunk. A család reggel három órakor ment ki a földekre leszedni a termést, még égtek az utcai lámpák, a szúnyogok kint szétmártak minket és akkor értünk vissza, mikor az átlag polgár már kenyérért ment a boltba. Aztán a teli savanyúságos hordókat egyedül szállítottam és emeltem le a büfék elé. Mikor szültem, azután sem pihenhettem, fel kellett kelnem szőlőoltványt árulni.

- Érdemes ennyire hajtani?

- Nem mi akartuk így, a szomszédunkban lakik egy ember, azt mondta a feleségének: a szőlő csak egy embert tud eltartani, neked el kell menned dolgozni.

Csak legalább annyi volna, hogy az este este volna, a vasárnap pedig vasárnap. A férjemet is alig látom, este a fürdőszoba az ütközőpontunk, ott összejövünk és nézünk egymásra, akkor én is azt kérdezem, mint az előbb maga: - Érdemes volt?

- Ha nem így, akkor hogy?

- Nem tudok aludni sem, fekszem az ágyon és megfogom a férjem kezét, hogy érezzem az ő álmának nyugalmát.

Varga saját palackozású bort bont fel az ebédhez, a félliternyi ital 120 forintba kerül, de az üveg, a dugó, a feliratos cédula, a ragasztó, az adók és a többi járulékos költség ugyanannyit tesz hozzá. A vendéglőben aztán 900-1000 forintot kérnek érte. Koccintunk.

- Táplál magában messzebbre tekintő terveket?

- Van valami, de egyelőre nem szeretnék túl sokat beszélni róla, mert még semmi sem tisztázódott. Biztos hallotta, hogy egyre több külföldi cég száll be a magyar bortermelésbe, Tokajban a franciák állítólag lehordatták a tábláról a termőréteget, alatta elegyengették a talajt szabályos terasz formába, aztán visszaterítették a humuszt. Egy hektárra tízmillió forintot is ráköltöttek.

- Megéri nekik?

- Úgy látszik igen, a tulajdonos bank magas minőségű saját borával dicsekedhet, biztos, hogy az adó jóváírásban is megtalálja a maga számítását. Most egy régi tanárom nekem is akar közvetíteni egy holland partnert. Az illető már tárgyalt a nagyrédei gazdasággal is, csak akkor állt el a tervétől, mikor kiderült, hogy ott minden döntés 600 ember véleményétől függ. Most hozzám jön, egyelőre még nem tudom, hogy milyen feltételeket ajánl majd.

- Volna kedve belemenni egy ilyen kapcsolatba?

- Ezt sem tudom. Most én a nagyobb és viszonylag jól álló termelők közé számítok, de ha jön egy külföldi tőkés, aki nagy pénzt fektet be bárhol a Badacsonyban, akkor én tönkremegyek. Én nem csak a magam termését dolgozom fel, ha felvásárolja előlem a szőlőt, két forinttal drágábban, mint amennyit én tudok adni érte, a borát pedig két forinttal olcsóbban adja, nem állhatom a versenyt vele. Nem tudom, hogy mit tegyek. Annyit már tanultam az üzletről, hogy nem fogok rögtön válaszolni, igyekszem végiggondolni a lépéseimet.

Az asszony nem szól, de az arcára most is kiül az aggodalom...

Moldova György: A Balaton elrablása. Dunakanyar 2000 Könyviadó, Budapest, 1996

ENGLISH ABSTRACTS

László CSABA: Towards a New Philosophy of Crisis Management in Europe?

This paper attempts to provide a theoretical interpretation of new policy initiatives in the EU culminating in the launching of a fiscal and banking union in June, 2012. This step is reinforced by the new ECB strategy launched in September 2012. These measures were a result of a series of policy improvisations rather than of any secret master plan, still they add up to a new model of European integration. Our research question is if, and to what degrees the insights from the crisis of the 1970s hold. Accordingly no amount of easy money may remedy ills deriving from regulatory and structural inefficiencies. Second, we contend that no amount of external straightjacket/disciplining may replace domestic commitment of national governments in implementing structural reforms rather than fiscal adjustments on the margin.

Péter Ákos BOD: An Age of Heterodox Economic Policies?

In the wake of the recent financial turmoil emanating from top financial centers, the economic profession has been forced to conduct introspection due to harsh criticism from alternative and heterodox economists, the media, and the general public as well as from decision makers. Meanwhile, the economic policy making practice has profoundly changed, particularly in countries heavily affected in the crisis; decision makers increasingly apply non customary (heterodox) measures in defiance of former best practice of economic policy making. The author of this essay, having investigated the related views of leading economists and influential international institutions and having reviewed economic policy making practice, raises two questions. One: is there a new economic theory evolving that will provide doctrinal underpinning to post crisis economic policy making? Second: is the simultaneity of widely differing economic policy practices and policy orientations a transitional phenomenon, or are there signs of a new policy consensus emerging? It may be too early to give argued answers to the questions, but the present – rather technical – economic theory mainstream seems to maintain its central position, yet it becomes more open to research topics and methods acknowledging the complexity of economic processes and social institutions, and to impulses emanating from economic practice. As for economic policy making is concerned, continuous decline of the economic importance of leading Western nations prolongs the period of heterogeneity of non conventional, heterodox policies both in advanced and in emerging countries until new policy norms, a “new normal” emerges.

Gergely FREÉSZ: The Role of Academic Technology Transfer in Innovation Processes

This paper discusses the general characteristics of academic technology transfer and by providing a worldwide outlook it briefly describes the current state of

Hungary and Corvinus University regarding the development and effectiveness of academic-industry relationships. These findings and a review of technology transfer definitions and process descriptions found both in Hungarian and international scientific literature are used to define the role of university technology transfer in innovation networks, while giving a preview of the most important challenges for Hungary in the next programming period of the European Union.

**István MURÁNYI: Young People and/or Democrats?
The Characteristics of Young People's Political Culture**

On the basis of the theory of political culture, in this paper we intend to point out the relationship between teenagers' interpretation of democracy and citizenship in Hungary. In our research we used empirical data collected in Hungary in 2005, 2008 and 2010 for the purpose of getting information about the teenager's characteristics of political socialization. Our hypothesis was that there is a correlation between the two different interpretations of democracy and citizenship (the types: national and egalitarian democracy, civil and political citizenship). The result of multiple variables analysis has met our expectation: the social/civil interpretation of democracy and the egalitarian interpretation of citizenship were clearly interlinked; while the political interpretation of democracy and the national interpretation of citizenship were also interlinked. The further results of our investigation are not in contradiction with the results of previous researches which aimed to explore how young people in Hungary see the post-1989 political system and politics in general. These researches indicated that the assessment of the young generation is generally negative about the entire political and economic system in Hungary. It is really a paradoxical situation that although young people do not reject the core democratic values in Hungary, they almost unanimously reject the political parties represented in the parliament and the parliamentary politicians of the current political system. It is ironic that regarding the political system and politics in general the view of the majority of young people nowadays is very similar to that of the view of young people before the collapse of communism. Just as their predecessors thought before 1989, young people today think that the current political system provides no real chance for influencing political decision making processes in Hungary.

Péter RÓNA: The Theoretical Roots of Economics

Aristotle and his follower, Saint Thomas Aquinas held that economics constitutes a sui generis form of knowledge, the nature of which is fundamentally different from that of theoretical knowledge, such as the natural sciences and mathematics. In contrast, modern economics purports to find in economic phenomena laws and regularities the properties of which are largely the same as those found in the natural sciences. The study finds the philosophical foundations of modern economics inadequate, because – in contrast to the Aristotelian–Thomist epistemology – instead of reflecting verifiable reality, it derives its laws not from a verifiable reality, but from a purpose built surrogate world. The paper proposes a

return to the classics, and the development of a value based, sui generis methodology.

Zsolt SZABÓ: The Connection Between the ‘Exit, Voice, and Loyalty’ Conception and the ‘Varieties of Capitalism’ Theory

In our study we deal with the critical analysis of the “varieties of capitalism” theory by using the “exit, voice, and loyalty” meta-theory invented by Albert O. Hirschman. The paper emphasizes that on the one hand the analyses of the theory of the firm and business used for the classification of distinct market models are also building upon the “Hirschman trilemma”, and on the other hand, it draws attention to the fact that the Hirschmanian method based on labor market and capital market offers a new perspective for the comparative analysis of capitalist economies. The focus of the article is only the theoretical foundation of empirical studies as a result of limitation of scope.

Judit TESSÉNYI: Corporate Social Responsibility at Szerencsejáték Zrt

The Responsible Game Organization Standard of European Lotteries conceptualizes expectations related to responsible game organization divided into ten larger thematic spheres, but indicator protocols were not prepared. One piece of data was enumerated among the topics of responsible game organization – the sum spent on the prevention problems with gambling games. The possible indicators of responsible game organization are determinable and can be extrapolated from the Responsible Game Standard certifying frame system, and on the basis of indicating numbers applied by lottery companies that have undergone qualification. Within the frames of the present paper, the introduction of indicators dealing with problematic players, the analysis of Szerencsejáték Zrt’s such activities and a glimpse on these research results is possible.